

„Minden sikeres szervezet mögött társadalmi megrendelés áll”

Beszélgetés az 50 éves Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem három elnökségi tagjával: Varga Pállal, Gaál Enikővel és Kőszegi Ábellel¹

Filep Tamás Gusztáv: *Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem idej konferenciáját – az Akadémiai Napokat – ugyanott rendezte meg, ahol harminc évvel ezelőtt, a Felsőöri Református Egyházközség gyülekezeti termében – voltaképpen kultúrtermében. Meghívott vendége voltam annak a harminc évvel ezelőtti konferenciának. Nagy lendület jellemezte, vártuk a rendszerváltást, és már bizonyos volt, hogy az be is következik. Egy itt szervezett kirándulás során mentünk el a határig, az ausztriai oldalról, megnézni a még álló, de már lebontásra ítélt szögesdrót kerítést. Kegyelmi pillanat volt – talán túl gyorsan múlt el. Úgy éreztük, gondoltuk akkor, hogy a magyarországi változásokban, ami a szellemi mozgásokat illeti, az EPMSZ-nek nagyon fontos szerepe lesz, sok nyugat-európai hatást tud közvetíteni, becsatornázni. Nem sokkal később úgy éreztem, hogy az EPMSZ értéke hamar devalválódik. Azok az irányzatok, magyarországi ellenzéki csoportok is egymásnak estek, amelyek akkor itt képviseltették magukat, a nyugati magyar szerveződések pozitív hatása egyáltalán nem érvényesült. Három évtized múltán van-e az EPMSZ-nek valamilyen*

¹ Gaál Enikő (1976) történész, néderlandista, középiskolai tanár. Jelenleg főállású családanya. Budapesten él.

Kőszegi Ábel (1940) tanár, az EPMSZ magyarországi egyesületének alelnöke.

Varga Pál (1948) ref. lelkipásztor, az EPMSZ elnöke 2009–2019 között. 1977 óta Németországban él, és aktívan részt vesz a nyugati magyar egyházi munkában.

Az interjú Filep Tamás Gusztáv és Kovács Eszter készítette.

új koncepciója, célképzete, talált-e új feladatkört, amit be kíván és tud tölteni? Konkrétabban: a Szabadegyetem emigráns szervezetként indult, emigráns értelmiségi körként próbált működni, Magyarországnak is, a határon túli magyar kisebbségeknek is próbált valamilyen – elsősorban szellemi – segítséget, támpontokat nyújtani, könyveket juttatott a Kárpát-medencébe, természetesen illegális csatornákon keresztül. Erre már régóta nincs szükség. Maradt-e valamilyen feladat, kitűzetett-e új cél, vagy pedig a Szabadegyetem megmarad egyszerű értelmiségi baráti körnek, amely rendezvényeket szervez sok tagját érdeklő kulturális és társadalmi kérdések megvitatására?

Varga Pál: Az EPMSZ jelenlegi elnöke vagyok. Az első konferencia, amelyen jelen voltam, 1975-ben, az olaszországi Appianóban volt, rövidebb a megalakulás után, azóta 25-30 konferencián vettem részt, és látom a változást, hogy a Szabadegyetem mint nyugati értelmiségi és könyvkiadó szervezet az idők folyamán kezdeti jellegzetességét elvesztette. Hála Istennek – ugyanis a kapcsolatunk a Kárpát-medence magyarságával most sokkal intenzívebb, közvetlenebb és egyszerűbb is. Annak idején nehezen tudtuk megszervezni, elérni, hogy egy-egy jó előadó, író, színész, művész eljusson onnan egy-egy konferenciánkra, most ez nem gond a számunkra. Meg kell, sajnos, állapítanom, hogy az alapítók, a „nagy öregek” már nem lehetnek köztünk, és már egy következő generáció tartja a kezében, amennyire tudja, a Szabadegyetemet. Mi is érezzük, hogy szükség van fiatalításra. Ezért örvendek, hogy itt van mellettem Gaál Enikő, programbizottságunk vezetője, a fiatalság képviselője.

FTG: *Enikő jelenléte, aki Budapesten él, viszont annak a közvetlen bizonyítéka, hogy a fiatalítás bázisa már a Kárpát-medence, nem a nyugati emigráció.*

Gaál Enikő: 2002-ben történészként találkoztam először az EPMSZ-szel, tehát egy kicsit a múltját is ismerem, nemcsak azt, ami 2002 óta történt. Én is látom a történetnek az ívét: az a fajta küldetése, amire eredetileg hivatott az EPMSZ, természetesen megszűnt. Azok az erők és tényezők, amelyek életre hívták és összetartották, már nincsenek. Ezen lehet keseregni, a megosztottságon is, de teljesen természetes, hogy ahogyan színesedett a világ és a magyar politikai paletta, úgy tagolódott ebben a kérdésben az emigráció is. Kérdés, hogy hogyan lehet ezt a helyzetet kezelni; erre

majd visszatérek. Tehát a Szabadegyetem eredeti küldetése megszűnt. Most valóban egy szeretetteljes baráti társaság, amelyiknek a lendülete kifutóban van, de amelynek a tagjai még szívesen találkozhatnak, és értelmes dolgokról beszélgetnek egymással.

Köszegi Ábel: A Szabadegyetem eredetileg többre vágyott. Ugyan nem tért haza, de a rendszerváltozás után felkínálta szolgálatait a hazai értelmiségnek. Ez a „felkínálkozás” számomra a balatonkenesei Akadémiai Napokon manifesztálódott, ahová számos hazai értelmiségi is eljött. „Európából jöttünk” – hirdette a meghívó, de az EPMSZ nem ezzel büszkélkedett, hanem „gyónással”: elmondták, hogy mit csináltak rosszul az emigrációban. Titkon azt remélték, hogy ez hasonló szembenézésre ihleti a honi vendégeket. Nem ez történt. Azok egymással versengve sorolták, hogy mi mindent csináltak még rosszul az emigráns magyarok. Az itthoniak hibáiról szinte szó sem esett. Ez az önreflexió-hiány fontos oka lehetett, hogy a Szöllősy Pál vezette elnökség úgy döntött: a Nyugaton megszokott metódus folytatását inkább a sorra megalakuló magyarországi, erdélyi, felvidéki, vajdasági és kárpátaljai egyesületeire bízta. Például a hazai egyesületet a hagyományokat jól ismerő Topolánszky Ákos, Frenkl Róbert és Bibó István vezette, illetve vezeti. Ettől kezdve az EPMSZ elsősorban menedzselési feladatokra vállalkozott. Hagyományai közül az évente megrendezett Akadémiai Napokat őrizte meg, amely mindig egy-egy társszervezet segítségével valósul meg. Ezek a konferenciák kitűnőek. Átlagban százan jönnek össze. Ám mind világosabb, hogy a szervezéshez és a lebonyolításhoz nincs elég káderünk. Ezért merült fel többekben, hogy be kellene fejezni a konferenciázást.

GE: Én a folytatás mellett vagyok. Ha most befejezzük, mindenki hazamegy, egy idő után már nem fogunk hiányozni egymásnak... de valószínű, hogy valaki valamikor valami mást újrakezd. Valamilyen közösséget mindenki igényel. És egy offline közösség a mai világban, azt gondolom, már önmagában is érték. Ha tehát adott egy régóta működő társaság, azaz egymás szellemi és fizikai társaságát igénylő közösség, miért ne éljünk vele? Ahogy annak idején volt egy adottság, amire fölépült a Szabadegyetem, most megint van egy másféle adottság, amire lehet alapozni. Mit érdemes továbbvinni? Ami számomra vonzó és inspiráló, hogy különböző országokból, azaz más-más világokból gyűlnek össze értelmes emberek, különböző generációk, különböző szakterületekről, és különböző

vallásúak (az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem nevében a protestáns már a kezdetektől fogva ökumenikus gondolkodást jelentett). Van, aki többségben, van, aki kisebbségben, van, aki szórványban él. Ezért lehetséges, hogy bár egy nyelvet beszélünk, és nagyjából egy értékrend szerint, azaz nemzetben, felelős keresztyén módján gondolkozunk, ugyanazokra a kérdésekre – akár a nemzetünket érintő kérdésekre – mégis sokszor különbözőképpen válaszolunk, és különböző megoldásaink szü-letnek. Számomra éppen ez az érdekes és értékes. Mert aki kisebbségből jön, mondjuk egy faluból, és aki többségből, a fővárosból, adott esetben teljesen máshogy látja ugyanazt a kérdést. Ez végül is érthető és nagyon tanulságosan értelmezhető. Miért ne lehetne így tovább élnie az EPMSZ-nek? Ez nyilván más, mint az eredeti küldetés, azonban az eredeti adottságok között is jelen volt a sokszínűség, és a célok között is szerepelt a közösség megélése. És miért kellene tovább erőltetni, légüres térben azt a korábbi küldetést, aminek már valóban nincs alapja? Egykor, a politikai változás előtt az EPMSZ egyik legfontosabb feladata a könyvkiadás volt – erre már régen nincs szükség, hiszen bárki bármit kiadhat. Ahogy a politikai paletta színesedett, színesedett a Szabadegyetem tagsága is. Az viszont nem mindegy, hogy hogyan beszélgetünk azokról a kérdésekről, amelyek megosztanak minket. Ez az, amiben nagyon sokat tudunk tanulni az elődeinktől. Személy szerint én is, az idősebbektől, a nyugatiaktól. A vitakultúrának arra a fajtájára, ami az EPMSZ-ben kialakult, még mindig szükség van. Ez eredetileg nem küldetesként fogalmazódott meg, hanem velejárója volt a találkozóknek és eszmecseréknek. Most viszont ez válhat céllá: úgy próbáljunk a közös dolgainkról beszélgetni, különböző felfogás szerint különböző válaszokkal, konstruktívan, hogy az előre vigye, ne pedig szétzilálja a közös ügyet.

FTG: Gondolom, az EPMSZ utóbb elsősorban társegyesületeinek létrehozását és működését menedzselte.

KÁ: Igen. Mi például az EPMSZ Egyesület vagyunk, a Szabadegyetem magyarországi szervezete. Mi úgy gondoltuk, hogy Magyarország tragédiája az a hihetetlen bozótháború, ami itt évtizedek óta zajlik. A magunk eszközeivel megpróbálunk ez ellen tenni valamit. Ahhoz kicsik vagyunk, hogy ezt megváltoztassuk, de nagyon szeretnénk érteni az okait, és azokról párbeszédet folytatni – lehetőleg az ellenfelek meghívásával... Ezt szolgálja a Lehet-e?

Fórum, amelyet a Magyar Pax Romanával havonta rendezünk. Az internet segítségével vitáink és előadásaink világszerte követhetőek, sőt: azonnal reflektálhatóak is. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy ne egy belterjes budapesti páholy legyünk, hanem lehetőség szerint másoknak is megteremtjük a kapcsolódás lehetőségét. Hál’ istennek a Pax Romanában, a katolikus értelmiségi szervezetben – amellyel elődeink mindig jó viszonyt ápoltak, mi pedig szövetségre léptünk velük – ebben jó társra leltünk. Azt, hogy minden egyesület megtalálja a maga arculatát, szerintem természetes folyamatnak lehet tekinteni. Ma is arra törekszünk, hogy meghonosítsuk a Szabadegyetem vitakultúráját. Átvettük a Pax Romanától az *Egyház és Társadalom* c. online folyóirat szerkesztését (www.egyhazestarsadalom.hu). Ebben a lapban adjuk közre a szabadegyetemi konferenciák legjobb előadásait is. Ennek törzsanyaga az a videósorozat, amelyben a Deák téri evangélikusoknál havonta megrendezett vitaestjeinket tesszük közzé. A Lehet-e? Fórum azon fáradozik, hogy lehessen toleráns és megértő vitát folytatni az eltérő nézetek között. Hogy milyen eredménnyel, arról az E&T folyóirat archívuma tanúskodik. Vitáink a számítógépek segítségével élőben is követhetőek, így kérdések és megjegyzések azonnal küldhetőek. Természetesen foglalkozunk egyházi kérdésekkel, de a társadalmiakat favorizáljuk.

Ami pedig a menedzselést illeti: munkánkat anyagilag is támogatja az EPMSZ, és teljes függetlenséget biztosít nekünk. Rendszeresen pályázunk támogatásokért is. Nem túl sok sikerrel. Igyekszünk segítségére lenni a társegyesületeinknek. Például mi szereztünk pénzt arra, hogy a Kárpátaljai Kör honismereti kötetet adhasson ki.

FTG: Egykor az EPMSZ egyértelműen a politikai emigrációra támaszkodott, most szintén van „emigráció”, lélekszámát tekintve talán még nagyobb is, mint 1956 után – de nem politikai. Vissza tud-e valahogy helyezkedni az EPMSZ az akkori helyzetébe, akar-e, tud-e foglalkozni az újonnan Nyugat-Európába kiköltöző magyarokkal, vagy egyszerűen nemzedéki okokból, habituális okokból nem is képes erre, és nincs is benne ilyen akarat? Ez a mostani megoldás hibridnek tűnik föl. Magát „összmagyar”-nak nevező szervezetet fenntartani bárki tudna, tehát ez önmagában kevés. Nem vitatom, hogy a pusztá lét, a fönmaradás is érték, de hiányzik az egyéni arculat.

VP: Én úgy látom, hogy a Szabadegyetem első 20 évében (69-től 89-ig), az úgynevezett határnyitásig, elsősorban a híd szerepét töltötte be a Kárpát-medence felé. Bár a kapcsolat nem volt intenzív, azt mindig szem előtt tartottuk, hogy mi történik otthon. Amikor a helyzet megváltozott, már az első években hazajött „konferenciázni” a Szabadegyetem, és megpróbált azok számára is ajtót nyitni, akik a Kárpát-medencében éltek. Hogy el tudjuk-e érni az új emigrációt, illetve kivándorlást, vagy nem – ez nagyon nagy kérdés számunkra, ugyanis a mai fiatalság elsősorban más irányba megy – úgy érzem én –, mint amit a Szabadegyetem felkínálhat. A mi munkánk iránt nincs nagy érdeklődés. Ezért is próbáltunk meg itt a Kárpát-medencében több helyi egyesületet létrehozni, hogy azok vigyék tovább azt az eszmét, amit a Szabadegyetem képviselt addig Nyugat-Európában.

FTG: *Milyen egyesületekről is van szó pontosan?*

VP: A magyarországiról Ábel beszélt már. Van egy jól működő Erdélyi Kör, amelyik minden évben tanulmányi hétvégéket rendez. Oda mi, nyugatiak is el szoktunk menni néhányan, és a magyarországiak is. S van Kárpátalján is egy új – mondjuk így – Szabadegyetem-fiók, ez is egyesületi formában, amely szintén szervez konferenciákat. Létezett Délvidéken és a Felvidéken is egy-egy egyesület. Ezek pillanatnyilag a szervezés szempontjából gyengén állnak, de egyik tervünk az, hogy hozzájuk is elmegyünk, s megpróbálunk segíteni, hogy feléledjen ott is ez a munka.

FTG: *Ez azt jelenti, hogy a következő években ott rendezitek meg a konferenciákat? Vagy más formát kerestek?*

GE: Igen, 2021-ben Délvidéken szeretnénk megrendezni az Akadémiai Napokat. De persze egy-két komoly vagy ügyes közösség-szervező ember is szükséges ahhoz, hogy elinduljon vagy fennmaradjon egy helyi fiókegyesület.

FTG: *Nyugati alegység nincs?*

VP: Csak az anyaegyesület.

FTG: *Az, hogy nem éritek el az új kivándorlókat, összefügghet-e azzal, hogy ők már döntően egy teljesen szekularizálódott generációhoz tartoznak?*

VP: Azt hiszem, kevesebb érdeklődés van már a vallási témák iránt. A mi közösségünk magyar és protestáns. Az új nemzedék érdeklődési körére valóban nagy mértékben rányomta a bélyegét a szekularizáció.

FTG: *Akkor, amikor ez a 30 évvel ezelőtti történet, amelyet említettem, lezajlott, elég egyértelműnek látszott, hogy a magyar szellemi irányzatok közül a népi-nemzetiekhez áll közelebb a Szabadegyetem. Nyilván a személyes kapcsolatok révén is.*

KA: Nem, nem volt ilyen „elkötelezettség”.

FTG: *Ha fölidézem az akkori magyarországi résztvevőket, Csoóri Sándor, Fűr Lajos, Görömbei András arca villan először, ez az a kör, amelyből az MDF megalakult. Az akkori urbánus csoport prominenseiből, az úgynevezett demokratikus ellenzékéből talán senkié.*

VP: De, ott voltak. Két tündöklő konferenciája volt a Szabadegyetemnek: az egyik az általad is említett felsőöri konferencia; maga volt a csoda, hogy kiket lehetett egy asztal mellé ültetni, ma már szinte elképzelhetetlen. A második Magliasóban, Svájcban történt 1991-ben, ahol az akkor már teljesen egymásnak feszülő két szekértábor békésen tudott vitatkozni fontos kérdésekről. Olyan ellentétes pólusok találkoztak ott, amelyek Magyarországon akkor már régen hadban álltak egymással. S a Szabadegyetem légkörében volt valamiféle olyasmi, hogy ha Magliasóból nézzük ezt az egész dolgot, akkor az, ami otthon van, egy felfújt hólyag. Tehát a Szabadegyetemnek igenis volt a kezdeti időkben erjesztő jellege, és mi éppen ezt a hagyományt szeretnénk folytatni: változatlanul párbeszédre készíteni az embereket. De még egy mondat erejéig visszatérve: a Szabadegyetem mindig nagyon sokat adott a függetlenségére. Az alapszabály szerint például, ha valaki kormányzati tisztséget vállal, ki kell lépnie az elnökségből. Ezt a fajta integritását változatlanul őrzi a Szabadegyetem, de az tagadhatatlan, hogy ma már maga is megosztott. Vannak olyanok, akikről egyértelműen azt lehet mondani, hogy az egyik avagy a másik szekértáborhoz tartoznak – ez azonban egyáltalán nem kizáró oka az együttműködésnek. Ilyen értelemben én mindig példamutatónak tartom ezt a gesztusjellegét, hogy itt a komoly nézeteltérések ellenére tudunk beszélni, együtt konferenciázni.

FTG: *Talán éppen a mintaadás az, ami az egykori programból megmaradhatott. Viszont a könyvkiadást, azt, hogy saját szellemi teljesítménye legyen az EPMSZ-nek, föladiátok.*

VP: 4-5 évvel ezelőttig még volt évkönyvünk, egy-egy konferencia anyagát, előadásait mutattuk be könyvecske vagy füzet formájában. Végül azt is föladtuk, mert az igazság az, hogy most

hiányzik az erőnk, a képességünk ahhoz, hogy könyvet szerkesszünk. A konferenciáinkon elhangzott fontosabb előadásokat változatlanul igyekszünk elektronikusan megjelentetni.

GE: Arra én szívesen reagálok, hogy a most Nyugat-Európába költöző nagy tömeggel kíván-e kapcsolatot teremteni a Szabadegyetem. Akik most kint vannak, jobbra az Y generációhoz tartoznak. A szándék, az érdeklődés megvan bennünk, de az erőtlenség és a tanácstalanság is, tehát azt tudom mondani, hogy az útkeresés állapotában vagyunk. Még a megszólítás nyelvezetét sem találtuk meg. De ezzel küszködik a nagyobb múltú közösségek, egyesületek jó része: hogyan lehet a fiatalokat, a már digitális generációkat megszólítani, bevonni a hagyományos közösségekbe. A mostani felsőri konferencia utolsó napján például éppen arról hallgattunk előadásokat, hogy miképpen lehet elérni az új generációt. A mi esetünkben a fiatalok kisebb érdeklődésének egyik oka valóban lehet az értelmiség körében (főleg a kitelepülő értelmiség körében) lezajló szekularizáció. Ha körbenézünk, nem jellemzőek az olyan értelmiségi, szakmai konferenciák, ahol a megtárgyalásra kerülő témát teológiai szempontból közelítik meg először, vagy ahol áhítattal indul minden nap, és ahol a program szerves része az istentisztelet. Ezek az egyházi rendezvények és az ún. evangelizációs hetek sajátosságai. Az EPMSZ világi szervezetként a vallásos jellegét viszont végig megőrizte. Az Akadémiai Napjaink programja sokszor zsúfolt, de az sosem merült fel, hogy az áhítatok vagy az ökumenikus istentisztelet rovására rövidítsünk. Az említett sokszínűség például ebben is megmutatkozik: tegnap nem győzték erdélyi barátaink fotózni a „klérus”-t. Az ökumenikus istentiszteleten két katolikus, egy evangélikus és egy református lelkész szolgált. Az erdélyiek többször hangsúlyozták, hogy ez számukra milyen nagy dolog. Fővárosi lakóknak ez talán már nem annyira újszerű, de számukra az.

FTG: *Tegnap részt vettünk a Szabadegyetem közgyűlésén. Szembeötlő volt, milyen kínosan vigyáztok rá, hogy ne szereztek olyan helyről forrásokat, amely miatt utólag támadhatóak lennétek azzal, hogy megjelent munkátokban az ideológiai, politikai befolyásoltság. Honnan szereztek pénzt a munkához?*

VP: A közgyűlésen szó volt arról, hogy milyen anyagi forrásaink vannak. Az előző évekből maradt némi tőkénk, egy alapítvány is támogatja a munkánkat, és a jövőben pályázatokkal is szeretnénk

élni. Tudjuk, hol lehet pályázni; nem biztos, hogy megszerezzük azt az összeget, amire gondolunk, de azzal is kell élnünk, ha esetleg elutasítanak is. Ha kapunk anyagi segítséget, megköszönjük, de a konferenciáinkat a tagok befizetéseiből is tudjuk biztosítani.

GE: Amikor én ide bekerültem a 2000-es évek elején, még nagyon erősen élt az a szemlélet, hogy semmilyen külső forrást nem veszünk igénybe, mert az elköteleződést jelent. Mindent a magunk erejéből kell előteremtünk. Amíg a nyugatiak voltak többségben, így is történt. Ők nagyon sok pénzt tettek bele a Szabadegyetembe, amiből a Kárpát-medenceieket, így bennünket is, tudtak támogatni, sokáig alatta fizettünk a valós költségeknek. Ahogy a nyugatiak fogynak, ez egyre kevésbé lehetséges. Ahhoz, hogy tovább menjen a munka, nemcsak ember szükséges, hanem pénz is. Honnan? Ma már nagyon sok pályázati lehetőség van. A miénkhez hasonló rendezvényeket nagyrészt pályázati pénzekből szervezik meg Magyarországon. Ma már mondhatni balek, aki nem pályázik. Jócskán vannak olyan lehetőségek, amik nem járnak elköteleződéssel. A legnagyobb baj, ami történhet, hogy ha nem szimpatikus a tevékenységünk, nem nyer a pályázatunk. Én így gondolom. De ebben a kérdésben jellemzően másképp, más beidegződésekkel gondolkoznak nyugati tagjaink, mint mi, Kárpát-medenceiek, akik önköltségi áron nem járnak konferenciákra, legalábbis a humán szektorban. Amit nagyobb kihívásnak érzek jelenleg, hogy a pályázati írásokhoz ember és energia szükséges. Feladat lenne, csak a munkás kevés.

KÁ: A magyarországi egyesület például több adományt kap a Lehet-e? Fórum barátaitól, alkalmi és rendszeres résztvevőitől, mint ami a tagdíjakból befolyik. Kik a támogatóink? Akiknek tetszik ez a társadalmi párbeszéd, és egyetértenek azzal, hogy ezek Szatymaztól Párizsig láthatóak és hallhatóak legyenek. Az ehhez szükséges technika drága. Pályáznunk kell. Az Európai Unióba való belépésünk után nagyon sokat beszéltünk arról, hogy mi leszünk a rendszerváltozás első számú nyertesei, hiszen az Unió nem az országok, hanem a régiók együttműködését preferálja. A magyarok mindenütt országhatárokon átnyúló régiókat alkothatnak. Azt reméltük, hogy ez extra előnyt fog jelenteni a pályázatoknál. Eddig szinte semmi előnyét nem éreztük, hogy EU-konformok vagyunk.

Kovács Eszter: *Ábel említette, hogy vannak véleménykülönbségek az EPMSZ-en belül. Ez az elnökségre vonatkozik vagy a tagokra is?*

KÁ: A tagokra is, az elnökségre is. Változatlanul vannak olyanok, akik a liberalizmus eszméjéhez ragaszkodnak, és vannak olyanok, akik ezt szitokszóként használják. Nekünk ebben a légkörben kell tudnunk együttműködni.

KE: *Ezek a véleménykülönbségek hol törnek felszínre?*

KÁ: Az élet minden területén. Abban, hogy hogyan fogunk egy programot megszervezni a következő évben, egészen a közgyűléseken elhangzó hozzászólásokig, az elnökségi üléseken, minden téren. Közvetlenül politikával nem foglalkozunk, de sokszor előfordul, hogy valaki favorizálja ezt a kérdést. De ha – mint ahogy többször előfordult – valaki gyűlölködve, uszítva, indulatosan, dühödten beszél, folyton feláll valaki, és azt mondja, hogy kérem, ezt így tovább ne! Úgy kell együttműködnünk, mint ahogy tulajdonképpen egész Magyarországnak is kellene. Tudomásul venni, hogy emberek bizonyos dolgokról másként vélekednek. Ám ez senkit sem jogosít fel arra, hogy meggyőződésével a másik fejét verje be.

GE: Ehhez kapcsolódóan, és visszakanyarodva ahhoz, amivel kezdtem: a sokszínűség – ebből adódik. Vegyük példának a ma délelőtti előadások témái közül a cserkészetet. Teljesen más kérdéseket tett föl egy erdélyi, egy Nyugaton élő és egy magyarországi magyar. Teljesen más konklúziókat vont le, máshogy pörgette magában tovább, hiszen a kisebbségben a cserkészet teljesen máshogy jelenik meg, és más szerepet tölt be, mint a nyugati szórványban vagy Magyarországon.

FTG: *Megemlíthető itt néhány éves konferencia témaköre?*

GE: Az utolsó évek konferenciáinak színhelyei, témája:

2014, Berekfürdő: *Nemzedékváltások;*

2015, Patfűrdő: *Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent...
Térértelmezések a Duna mentén;*

2016, Balatonszárszó: *„Ahogy gondozza, úgy veszi hasznát”.
Ökológiai gondolkozás és társadalom;*

2017, Révfűlöp: *Reformáció 500: Posztmodern társadalmak,
protestáns tartalmak;*

2018, Makkosjányosi: *Kárpátaljai körkép.*

FTG: *Visszatérve egy pillanatra a „világnézeti”
elkülönböződésre: nem lehet megértetni az emberekkel, hogy a
nacionalizmus meg a liberalizmus mai, illetve mindenkori aktuális
változatához lehet különféleképpen viszonyulni, de ez a kettő kéz a*

kézben lépett fel a 19. században, hogy liberalizmus és nacionalizmus elképzelhetetlen volt egymás nélkül, hiszen az egész reformkor ezen alapult? Nem tudna segíteni egy ilyen történelmi elemzés?

KÁ: Például a Fórumainkon rendszeres elemzést folytatunk és nézeteket ütköztetünk. Ám ettől nem gondoljuk, hogy széles körök társadalmi igényét elégítjük ki. Egyre többen hisznek a saját történelemszemléletükben, amely nem tűri az elemzést. Egyre messzebb vagyunk attól, hogy históriánkról legalább minimális közmegegyezés alakuljon ki. Így van ez az életünk számos más területén is. Minden sikeres szervezet mögött társadalmi megrendelés áll. A rendszerváltozás idején a Szabadegyetem könyvei, szellemisége, vitakultúrája és ökumenikus gyakorlata sokak számára példaértékű volt. Elmúlt ez az időszak. Most arra van inkább igény, hogy az elkülönülésnek, az álmoknak és hiteknek a szektái erősödjenek. Az én hitem szerint ennek kiszolgálása nem szabadegyetemi feladat.

Felsőőr, 2019. május 2.